Mambae keel

See artikkel ootab keeletoimetamist.
Kui oskad, siis palun aita artiklit keeleliselt parandada (https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Mambae_keel&action=edit). (Kuidas ja millal see märkus eemaldada?)

Mambae keel (inglise keeles *Mambai*, *Mambae*) on Ida-Timoris kõneldav keel, mis kuulub Austroneesia hõimkonna Kesk-Ida-Austroneesia keelkonna Kesk-Malai-Polüneesia keelte Timori-Babari keelerühma. [1]

Mambae keel on levinud Kesk-Timori mäestikus, Ermera, Aileu ja Ainaro ringkonnas. 131 000 kõnelejaga on see tetumi keele järel suuruselt teine keel Ida-Timoris. Kasutatakse ladina tähestikku, kuid puudub laialdaselt tunnustatud kirjasüsteem. Võrreldes tetumi keelega on mambae morfoloogiliselt väga väheproduktiivne. Keeles on neli peamist murret: Damata, Lolei, Mambae ja Manua murre. Lisaks on põhjamambae ja lõunamambae keeles olulised erinevused. [2] Mambae keel on elujõuline, seda kasutavad näost näkku suhtlemisel kõik põlvkonnad. [3]

mambae keel	
Kõneldakse	Ida-Timor
Piirkonnad	Kesk-Timori mäestikus, Ermera, Aileu ja Ainaro ringkonnas
Kokku kõnelejaid	131 000
Keelesugulus	Austroneesia keeled Kesk-Ida-Austroneesia keeled Kesk-Malai-Polüneesia keeled Timori-Babari keeled **mambae keel**
Keelekoodid	
ISO 639-1	mgm

Sisukord

Murdeerinevused

Riigi mägiseima piirkonna keelena on mambae killustunud paljudeks kohalikeks murreteks, mis jaotuvad lõuna- ja põhjagruppi. Kui lõunamambae murretes on jäänud austroneesia konsonant /p/ puutumatuks (näit. *pat* 'neli'), siis põhja murretes muutub konsonant /p/ f-ks (*fat*). Lõuna murretes on paljud sõnad lühenenud nii sünkoobiliselt kui ka apokoobiliselt. Näiteks Ainaro piirkonna murde sõnad *lel* 'päike' ja *tor* 'aasta' on Aileu ringkonna Remexia piirkonna murdes vastavalt *lelon* ja *tonan*.

Arvsõnad

Ka arvsõnades on erinevusi. Arvsõnad 1−10:

Aileu murdes: [4]

1 − *id*

2 − *ru*

3 − *teul*

4 − *fat*

5 − *lim*

6 − *neen* 7 − *hiut*

8 − *woulu*

9 − *sia*

10 − *sakul* [5]

Ainaro murdes: *id*, *rua*, *tel*, *pat*, *lim*, *lim-nain-ide*, *lim-nai-rua*, *lim-nai-tel*, *lim-nai-pata*, *sagúl* (6−9 on nö viiendnumbrid)

Keelenäiteid

Substantiivid:

suu – *kukun*

juuksed – *ulun*

habe – *kukunhulun*

silm – *matan*

isik, persoon – *ema*

toit – *sauna*

Adjektiivid:

halb – *klau*

pime, nägemisvõimetu − *matan klau* [6]

Verbid:

puhuma – *fu*

sööma – *mu*

lööma – *bob*

ujuma – *nain* [7]

Teised keeled Ida-Timoris

998 000 elanikuga Ida-Timoris on 15−25 põliskeelt, mis jagunevad omavahel mitte suguluses olevate paapua ja austroneesia keelte vahel. Ulatusliku kokkupuute tõttu − nii samasse keelkonda kui ka erinevatesse keelkondadesse kuuluvate keelte vahel − on neil palju tüpoloogilisi sarnasusi: ühine sõnavara, fonoloogilised lihtsustused, vähe- või mitteproduktiivne morfoloogia, sarnased grammatilised süsteemid aspekti, aja ja kõneviisi kategoorias ning passiivi puudumine. Kuid austroneesia keeled (sh mambae keel) on rangelt SVO-lausestruktuuriga, paapua keeled aga SOV sõnajärjega. [8]

Viited

1. http://www.eki.ee/knab/lgv/anec.htm
2. http://www.ethnologue.com/language/mgm
3. http://www.ethnologue.com/language/mgm
4. http://www.ramelau.com/articles/facts.html
5. http://www.ling.hawaii.edu/ldtc/languages/mambae/Mambae%20Language.htm
6. http://www.ling.hawaii.edu/ldtc/languages/mambae/Mambae%20Language.htm
7. http://wiki.verbix.com/Languages/Mambae
8. Timor Lorosae: Language Situation; Encyclopedia of Language & Linguistics (Second Edition) 2006, 718–719 http://www.sciencedirect.com.ezproxy.utlib.ee/science/article/pii/B0080448542048586